

Centar za građansku suradnju Livno
 Gabrijela Jurkića 8a (Livnoputovi)
 80101 Livno, Bosna i Hercegovina
 Tel/fax: +387 34 202 770
 E-mail: cgs-li@tel.net.ba
 web: www.cgs-livno.net

Istraživanje – posljedice COVID-a po sindikate i radnike 2020

Zapadnohercegovački kanton

U Zapadnohercegovačkom kantonu prema informacijama JU Službe za zapošljavanje ZHK-a za mjesec mart, april i maj bez posla je ostalo ukupno 665 radnika/ca.

OPĆINA	Broj radnika/ca koji je ostao bez posla			OBLAST	UKUPNO
	OŽUJAK	TRAVANJ	SVIBANJ		
Grude	28	50	15	Uslužna djelatnost	93
Ljubuški	43	110	29	Uslužna djelatnost	182
Posušje	28	96	12	Uslužna djelatnost	136
Široki Brijeg	62	154	38	Uslužna djelatnost	254
UKUPNO	161	410	94	/	665

Ova tablica zorno prikazuje brojno stanje radnika/ca koji su ostali bez posla na teritoriju četiri Općine koje se nalaze u Zapadnohercegovačkoj županiji, a riječ je o isključivo „Uslužnoj

djelatnosti“, kao vrsti posla kojeg su obavljali prije nastanka pandemije/epidemije virusa Covid 19.

Prema vrsti posla „Uslužna djelatnost“ taj pojam u ovom slučaju označava isključivo ugostiteljske djelatnosti u kafićima, restoranima i svadbenim salonima te jedan manji broj trgovačkih radnji koje djeluju na području istraživanja. Dakle, riječ je o velikom broju konobara i kuhara, a njihovim poduzećima je rad bio zabranjen mjerama Kriznoga stožera Civilne zaštite ŽZH.

U narednom periodu, gotovo svi ovi radnici će se vratiti na svoja radna mjesta, odnosno doći će do ponovnog zaposlenja kada otpočnu uslužne djelatnosti raditi u punom kapacitetu.

Provjerom na terenu s mnogim pojedincima iz raznih kategorija djelatnosti dobio sam saznanja da je preko 200 radnika koji su u evidenciji nezaposlenih je samo objavljen ali su ti radnici i dalje obavljali svoju dužnost.

Naime, poslodavci su iskoristili ovu pandemiju radi ušteda tako da su odjavili radnike, prestali plaćati doprinose, a isplaćivali su plaće u gotovini, što je jedan određen broj i svjestan toga, dok jedan veći broj to još ne zna.

Iskoristili su i na način da su prijetili otkazima, slali radnike kućama na čekanje, spustili ih na minimalac, stvarajući tako jedan određeni restart. Radi se o tome da je manjkom kvalitene radne snage te smanjenom brojnošću na tržištu kod nas, a potražnjom u inozemstvu, došlo do podizanja radničkih prava u ovoj županiji samog od sebe tj. okolnostima i to tijekom 2019 i početkom 2020.godine.

Došlo je do podizanja plaća, plaćanja prekovremenih, vikenda, regresa, korištenja godišnjih odmora, dakle dostizanja onih minimalnih radničkih prava kojih do tada gotovo da nije niti bilo, a sve iz razloga jer se vidjelo i osjetilo da su tada radnici bili boljim pozicijama stvarajući klimu prijetnje odlaskom ili u druge firme ili u inozemstvo. Ukratko, poslodavci su nastojali zadržati svoje radnike.

Ovom pandemijom sve se srozalo a to poslodavci znaju iskoristiti. Velika većina poslodavaca je snizila plaće na minimum, a ostala korištenja prava se sada mogu zaboraviti.

U svojim udruženjima poslodavaca su agresivno krenuli na Vlade kako županijske, tako i na federalnom i državnom nivou, pa je došlo do eksplicitnog mjenjanja odredbi Zakona o radu da mogu još više porobiti radnike. Vlada ŽZH je učinila isto. Obavili su nekoliko sastanaka s udruženjem poslodavaca, a sa sindikatima niti jedan kada je u pitanju period pandemije virusa Covid 19 i postupila upravo onako kako su poslodavci i htjeli, a to je "novi val porobljavanja s osvetom na ovo spomenuto vrijeme".

Prva Vlada u državi je Vlada ŽZH koja je donijela Korona zakon te prva i jedina Vlada koja je snizila plaće korisnicima proračuna za 10% a dužnosnicima za 20%, što je dokaz da i Vlada ŽZH koristi ovu pandemiju uzajamno djelujući sa poslodavcima ovog područja.

Na državnom i federalnom nivou Sindikati šute, na našem teritoriju ŽZH sindikati ne šute već pritiskaju medijski, a uskoro će krenuti akcije.

Svi ovi navodi u tekstu su zaključak na temelju obavljenog velikog broja razgovora sa poznanicima putem društvenih mreža, a osim toga i na temelju direktnog razgovora s osobama koje sam kao policijski službenik posjećivao i kontrolirao pri pridržavanju mjera samoizolacije, a tu mjeru sam provodio više od dva mjeseca. Pri tim kontrolama, između ostalog dolazilo je do razgovora oko uvjeta rada, naglih promjena od strane poslodavaca, snižavanju plaća, odnosno gubitka mnogih prava radnika.

Obzirom da zastupam policijske službenike MUP-a, a i sam sam policajac, odmah na početku pandemije virusa Covid 19 bilo je vidljivo da će taj period za policijske službenike biti poguban i udaran, te da će policijski službenici biti 200% angažirani na sprečavanju širenja pandemije/epidemije, što je samo po sebi razumljivo i jer je to jedan od temeljnih zadaća ovoga posla.

Kako sam osobno vidio da je početkom pandemije/epidemije bio neočekivan u našoj županiji, jer policijski službenici i drugi zaposlenici nisu imali ama baš nikakvu opremu. Postupali smo prema građanima „praktički goli „ bez maski, rukavica, zaštitnih odjela i dr. Snalaženjem pojedinaca nekako smo jedva dolazili do opreme, ali smo nekako uspjeli obavljati zadaće bez posljedica. Na ovu činjenicu sam reagirao prema Vladi ŽZH, Ministarstvu i Kriznom stožeru CZ ŽZH.

Odmah na početku reagirao sam i medijski s akcentom na stanovništvo ove županije da budu disciplinirani te da pridržavanjem mjera ne stvaraju dodatne probleme policijskim službenicima.

Inicirao sam i reprogram, odnosno izmjenu rasporeda službe, tako da jedna skupina zaposlenika bude slobodna 10-tak dana, dok je druga skupina aktivna, s ciljem ako dođe do zaraze da ne dođe do masovne zaraze, pa bi se time onemogućilo obavljanje policijskih i drugih poslova u punini. Ministarstvo je začudo pristalo na navedenu inicijativu i postupilo po instrukcijama, što je bilo zaista hvale vrijedno, svatko je za navedeno reagirao pozitivno.

Kako je veći broj uposlenika bio slobodan po povratku na posao doznali su „radosnu vijest“ da su upravo došli s godišnjeg odmora, a da to uopće nisu znali. Naime, Vlada je donijela Zaključak, a na temelju toga MUP je donio Odluku da su svi djelatnici koji su bili slobodni računati kao godišnji odmor, što je direktno kršenje osnovnih radničkih prava ali i vjerojatno činjenje prekršaja ili kaznenih djela, jer po donesenoj odluci nisu poništili već važeća Rješenje o godišnjim odmorima. Dakle, djelatnici MUP-a su odmah otpočeli sa uštedama jer se na godišnjem odmoru ne isplaćuju dodaci na plaću. Reagirao sam sa zahtjevom za izmjenom navedene Odluke, međutim ništa se nije dogodilo.

Potom Uprava policije zajedno s Komesarom reagira na način da se takvi slobodni dani ukidaju i za policijske službenike, što je izazvalo zaista veliko negodovanje, međutim odluka je ostala iako smo na sastanku obrazložili situacijski kako je prvotna odluka odlična, međutim

bezuspješno. Tražili smo sastanak s predsjednikom Vlade, iako obećano - nije se dogodilo, stoga sam kao pojedinac odlučio reagirati medijskim istupima, vrlo otvoreno i ciljano stvarajući tenzije ne bi li se štogod promijenilo, međutim ništa do dana danas.

Kako sam već naveo Vlada ŽZH je prva u državi i federaciji koja je donijela Korona zakon a tim zakonom se između ostalog snižavaju plaća korisnicima proračuna

- državnim službenicima i namještenicima za 10 %
- zaposlenicima u javnim službama za 10 %
- dužnosnicima za 20 %

Ova mjera nije dobra i nema potpuni efekat već političko dodvoravanje biznisu, jer nije napravljena nikakva analiza pa je odluka sama po sebi ishitrena odnosno nagla. Nije se radilo na tripartitnom dogovoru predstavnika radnika, zaposlenika i Vlade. Obzirom da Vlada ne može snižavati plaću bez dogovora i suglasnosti sindikata, uslijedit će ponovno masovne tužbe, tako da će Vlada morati platiti puno veći iznos od onoga kojega će isplatiti.

Mislim da će iznos tih tužbi biti zaista ogroman uračunamo li troškove tužbe, kamate i dr. Ovakvim postupkom Vlada stimulira davanje otkaza, snižavanje radničkih prava, snižavanje prihoda pojedincima, a vlasnici i poduzeća će uzeti stimulativna sredstva i da li će ih dati radnicima. Ja mislim da neće. O ovome nastavljam još u sljedećoj Oblasti u vidu preporuka.

Dakle, bez ikakve zadržke je trebalo napraviti trilateralni konsenzus slušajući sve strane i uzeti sve prijedloge na razmatranje. Kao prvo, nije trebalo doći do ishitrenih naglih odluka već do temeljitog pristupa analitici koja bi bila jasan pokazatelj kako pomoći gospodarstvu.

Predložio bih osobno da poslodavci naprave preraspodjelu radnika, odnosno dio radnika bi se poslao kućama uz uplatu minimalnog iznosa po zakonu, a drugi dio radnika bi obavljao svoj posao redovito uz plaću koju su već primali. Nakon provedene analize, koju bi radile Agencije, bilo bi moguće utvrditi aposlutnu nastalu štetu bez „friziranja“podataka.

Nakon što se utvrdi šteta, odnosno koji je to iznos, Općinske, Gradske i Županijske vlasti bi morale donijeti mjere za pomoć gospodarstvu tako da ih oslobode parafiskalnih nameta u količini koja bi odgovarala stvarnoj šteti, na temelju analize.

Zaposlenici u javnom sektoru bi u ovim trenucima trebali biti solidarni s onima u privatnom sektoru, pa bi se odrekli dijela primanja u korist radnika u privatnom sektoru, a kojima je snižena plaća na minimalac ili su ostali bez posla. Dakle, nakon utvrđenog iznosa, zaposlenici u javnom sektoru bi se odrekli određenog iznosa dodatka na plaću. Recimo da svi zaposlenici u javnom sektoru trebaju dati iznos od 100 KM mjesečno, tog iznosa bi se pojedinac odrekao u tu svrhu od; toplog obroka, prijevoza, minulog rada i sl, dakle od dodatka na plaću, a plaće bi ostale iste.

Ovakvim jednostranim odlukama, čini se neko političko dodvoravanje u vidu pomoći gospodarstvu u isto vrijeme kada nitko ne zna kolika je šteta, koliko je stvarno javni sektor pomogao privatnom, da li je uopće trebala tolika pomoć.

Uz navedeno i Vlada je iskoristila svu ovu krizu na način da je snizila plaće za 10 ili 20 % što je bruto iznos puno veći, ako računamo doprinose na plaću koje će zadržati za sebe, a onaj neto ko zna kome i kako će donirati. Javno prikazuju da djelatnicima u zdravstvu i policijskim službenicima nije snižena plaća, što nije točno. Istekom Kolektivnog ugovora 31.03.2020. godine policijski službenici će primati manju plaću, jer po KU neće imati određene benefite za ukupne iznose od 5% do 10% mjesečno ovisno o prirodi posla kojeg obavljaju, režimu rasporeda i sl. Dakle i policijski službenici pomažu gospodarstvo a glavno je pitanje da li će ta sredstva uopće biti preusmjerena ka gospodarstvenicima ili će ostati u proračunu pa će se evidentirati kao uštede.

Zaključno: Nitko ništa ne zna, a rigorozne mjere se donose i da nitko ne zna da li se uopće pomaže gospodarstvu. Ovakvim našim prijedlogom bi bilo sve puno jasnije, učinila bi se jedna sprega između javnog i privatnog, gospodarstvenici bi dobili svoje potpore, manji broj radnika bi ostao bez posla, vlada bi mogla imati političke učinke, a sindikati bi bili solidarni, odnosno sve bi bilo zakonito.

Sindikalne organizacije na području kantona kao i sindikalne organizacije koje nisu članice kantonalnog SSSBiH, a aktivne su na području Zapadnohercegovačkog kantona:

1. Sindikat srednjeg obrazovanja ŽZH,
2. Sindikat osnovnog obrazovanja ŽZH
3. Sindikat djelatnika MUP-a ŽZH nisu članice SSSBiH
4. Sindikat zdravstvenih radnika ŽZH
5. Kantonalni odbor državnih službenika i namještenika - su članovi SSSBiH, dok KO pod 5. gotovo da ne djeluje uopće ali se prikupljaju članarine.

Istraživanje za HNK izradio je član Mobilnog tima Koalicije za bolju zaštitu radničkih prava Vjekoslav Markota u suradnji s Centrom za građansku suradnju Livno.